

“EL PAPER DE LA DONA EN EL MÓN DE LA MÀGIA”

Reflexions per a treballar la coeducació

Francesc Xavier Alomar Novila,
mestre d'educació infantil i primària

Hi ha dones magues? Aquesta pregunta ens servirà de punt de partida per a reflexionar sobre el paper que la dona ha tingut al llarg de la història en el món de la màgia i de l'il·lusionisme. Si demanes a la gent que et digui algun nom de persones que es dediquen a fer màgia, possiblement et diguin Juan Tamariz, David Copperfield, Mago Pop... però difícilment diran el nom d'alguna dona. Això què vol dir, que no hi ha dones que fan màgia o que no sabem que n'hi ha? L'evidència és clara: la màgia no té gènere però els homes han estat quasi sempre els protagonistes. Històricament la tasca de la dona en el camp de la màgia sempre ha quedat en un segon pla, fer d'assistent (la figura coneguda com a “partenaire”), i això que en moltes ocasions la tasca de l'ajudant és fonamental per a l'èxit del joc; però el resultat final és que el mag és qui rep els aplaudiments i el reconeixement del públic.

Les dones sempre han estat presents en totes les disciplines artístiques, però en moltes d'elles en menor quantitat i moltes vegades des de la intimitat o fent tasques “secundàries”. Durant la retransmissió de les festes de Sant Joan de Ciutadella del 2019 per IB3, un comentarista va dir que la dona tenia un gran paper en aquestes festes: arreglar la roba dels cavallers per tal que anassin elegants damunt el cavall. Idè a aquest comentari (desencertat del tot, des del meu punt de vista) reflecteix el paper que moltes vegades ha tingut la dona en el món de la màgia: planxar els mocadors del mag,

ser responsable del vestuari, ordenar el material a l'escenari, etc..

Fent una mica d'història quant a la màgia, les dones han tingut un paper molt restrictiu: a l'Edat Mitjana, si una dona tenia inquietuds intel·lectuals i volia sortir-se del camí establert, era confinada a un convent. I en el cas que manifestàs interès per coneixements “alternatius” o estranys era ràpidament considerada una bruixa i perseguida per la Inquisició. Si miram les societats màgiques més antigues, com és el cas del “Círculo Mágico” que es fundà a l'any 1905 com un club de cavallers, veurem que es torbaren molts d'anys a contemplar la presència femenina (que no fou fins l'any 1991).

Tal volta la primera referència que trobam d'una dona que utilitza la màgia sigui en el segle III a.C., on una vestal de nom **Tuccia** fou acusada de no ser verge. Com que ella ho negava, la van obligar a fer una prova: si aconseguia portar aigua des del riu fins al temple en un sedàs, el seu honor quedaria fora de perill. I ho va aconseguir, amb un sedàs trucat.

Un altre episodi curiós fou el protagonitzat per **Mary Toft**, que a principis del segle XVIII va convèncer la comunitat mèdica que ella, en lloc de nadons, paria conills. I malgrat no ser maga, la seva “particular història” la va vincular per sempre a la màgia: el seu truc inspiraria la característica imatge del mag que treu un conill del barret de copa.

A finals del segle XIX i començament del segle XX, comença a haver-hi algunes dones que decideixen dedicar-se al món de la màgia, no com a ajudants sinó com a vertaderes protagonistes de l'espectacle.

És el cas d'**Adelaide Herrmann** (1853-1932), creadora del primer espectacle de màgia musical l'any 1899, titulat "Una nit al Japó"; **Manuela Rejas** (1924-2010) nascuda a Madrid i que fou la primera dona a Espanya en disposar del carnet d'il·lusionista per a poder treballar en un circ; **Teresa Gutsens**, referent de la màgia a Catalunya; o **Lisa Menna**, considerada la maga més influent del segle XX.

Gemma Navarro és una divulgadora i pionera en l'estudi de la dona en el món de la màgia, el resultat del seu treball ha estat la publicació

de dos volums: "**Historia de magas antiguas y modernas**" (el primer volum dedicat a les primeres magues, i el segon a mentalistes i mèdiums) en què fa una re-

copilació de la història de les magues i dóna a conèixer dones que, en algun moment de la seva vida, es dedicaren a l'art de la màgia. De la mateixa manera, també en els seus estudis intenta explicar els motius pels quals la dona ha estat exclosa o posada en un segon pla en aquest món: així parla de misogínia històrica, temes educacionals, o teories com la del poder o la del joc, que mantenen que a la dona no l'atreu el poder i, amb l'edat, perd l'interès pel joc.

“Les dones ocupen ja el rol que els pertoca més com a il·lusionistes i menys com a assistents de mags”

Actualment la figura femenina té una major presència en el món de la màgia,

Com a exemple d'ús de la màgia per a treballar temes de coeducació, trobam la iniciativa de l'Àrea d'Igualtat i Diversitat de l'Ajuntament de Mijas (Màlaga) que ha posat en marxa una campanya de coeducació en els centres d'educació infantil del municipi a través d'un personatge de conte: "**La Bruja Doña Paz**". Aquest personatge va a l'escola de màgia a la recerca de la fórmula per la igualtat, doncs en el seu bosc la seva màgia és menys valorada que la del bruixot Antón pel fet que ella és una al·lota. Amb aquest centre d'interès es treballen temes com l'educació en igualtat, l'eliminació de rols sexistes, la igualtat d'oportunitats, la creació d'espais compartits de jocs no sexistes...

La màgia és un centre d'interès força atractiu per a treballar a les aules moltíssims continguts i atreu tant nins com nines.

Font fotografia: revistalugardeencuentro.com 11/12/19 "Educando en igualdad", la nueva campaña de coeducación para Infantil.

Manuela Rejas

La seva història és força interessant per a treballar temes de coeducació a les aules.

Nascuda l'any 1924 a Moralzarzal (Madrid) va viure la Guerra Civil, un fet que va marcar els seus primers anys de vida. Encara era una nina quan va veure com un grup de falangistes interrompien l'espectacle d'un mag de carrer; el mag no va poder recollir els estris abans que se l'emportassin, i va demanar a la nina que els hi guardàs. El mag mai no va tornar i aquest maletí es va convertir en el primer contacte de na Manuela amb la màgia.

A partir d'aquell moment va saber que es volia dedicar al món de l'il·lusionisme, el seu nom artístic fou "Maga Violeta". L'any 2008 es va estrenar un curtmetratge titulat "**Violeta y el baúl americano**" on explicava les dificultats d'haver-se dedicat a la màgia durant la postguerra i haver estat la primera dona a disposar del carnet d'il·lusionista per poder treballar en un circ, ja que una gran part de la seva vida artística va transcórrer en el Circ Romero. Ella en el curtmetratge deia: "M'han dit coses horribles per ser dona i maga". Tanmateix, va tenir sempre clar que "no volia ser l'ajudant, sinó protagonitzar els espectacles de màgia". Rejas va dominar números de metal·lisme i telepatia i també va realitzar tot tipus de jocs de mans, fins als 83 anys, sempre per a il·lusionar el públic. Manuela Rejas va morir el 6 de març de 2010.

En el següent QR hi ha un resum del curtmetratge:

com a protagonista i no com a assistent del mag, i aquesta presència s'està reivindicant a diferents àmbits: l'any 2006 a Terrassa es va celebrar el "I Festival Internacional de Dames Màgiques" amb la intenció de donar a conèixer la màgia elegant i enginyosa feta per dones; l'any 2015 va tenir lloc el "1er Encuentro Internacional de Ilusionistas" a Quito (Equador), i amb el nom de "Magia, Mujer y Luna" reuní representants de la màgia femenina; el "Festival Medimàgic" de Mediona a l'Alt Penedès a la seva edició de l'any 2018 reivindicà el paper de la dona en aquest món; de la mateixa forma el "Festival Internacional de Màgia" de Badalona se suma a les reivindicacions feministes de l'any 2018.

Possiblement gràcies a totes aquestes accions avui en dia és reconegut el tre-

ball de gran quantitat de magues de bona qualitat a nivell internacional: Alba Magia (Argentina), Maga Gisell (Perú), Ekaterina Dobrokhotorova (Rússia), Inés Molina (Espanya), Juliana Chen (Xina), Ana Tamariz (Espanya), Maga Abril (Alemanya), Angela Funovits (EUA), Consuelo Lorgia (Colòmbia)... o a l'àmbit de les nostres illes com: Lolita Torres i Laura Bravo d'Eivissa; o a Mallorca les magues Bárbara Leiva, Victoria Magic, Jessica Light, Inna Rudova en són algunes d'elles.

Segurament aquest canvi del pes de la dona en el món de la màgia ja no tenguí volta enrere, si més no l'esperança d'un canvi en la masculinització del món de la màgia passi per un relleu generacional i la incorporació de més al·lotes a aquest art i, com a exemple, dues joves promeses de la màgia a Catalunya: La

Maga Game (Laia Baulenas) i Maria Al·tés. Aquesta darrera a un reportatge de l'any 2015 en el suplement Criatures (ara.cat) deia: "... i el que no m'agrada tant és que quan a reunions de magues em pregunten: Ets l'ajudant? No entenc per què no hi ha gaire dones magues, encara hi ha molt de masclisme en la professió...".

Així, doncs, el paper que la dona ha realitzat en el món de la màgia al llarg de la història pot ser un recurs força útil per a treballar temes de coeducació i esbrinar les contribucions que les dones han fet al món de l'il·lusionisme.

"Les dones ocupen ja el rol que els pertoca més com a il·lusionistes i menys com a assistents de magues". Enric Magoo (Director del Festival Internacional de Màgia de Badalona 2018). ■